

Možnost 139

© Sh 2019

Civím

Jaro, léto 2019

-----

obsah (Sh):

Chvála civění	5
Divan lepší lenošky	7
Úvod chystané knihy	8
Po novu	11
Obrazy a rozkoš	12
Pozice	16
Neříkej a piš	18
Různé cesty	21
Nezkrácený úvod	23
Úryvek	26
Královno severu	28

Není úplně správné napsat „civím“, ale „civěl jsem a svědčím o tom“.

Chvála civění

Nejdřív jsem chtěl psát obranu civění. Ale pak jsem se nadechl. Co? Obrana? Ne! Není třeba.

Civění je třeba chválit. Je třeba ho chválit tak, jak je chváleno stvoření. Civění v sobě totiž nese něco z rajského stavu, z bytí v souladu s tím, co je. Nejen všeliké kvaltování není dobré pro člověka, jak se často odkazujeme na Komenského, ale vůbec všeliká činnost ani pro hovada dobrá není. Pokud něco děláme, má to být tak, jak to má být. Ne, to není tautologie, to jen odkazuji na skutečnost; jen si můžeme myslet, že to, co chceme dělat, máme dělat, ale není tomu vždy tak – a bylo by lépe, kdybychom se nejprve ušlechtili a zamysleli: opravdu to s našimi aktivitami nepřeháníme?

Říkám často, že se mi to nemůže vejít do života – to vše, co se mi nabízí a co bych mohl (a myslím, že smysluplně) dělat. Ale skutečně to všechno dělat mám? Kamsi jsem jel, spěchal, a bác ho, zlomil jsem si klíční kost. Dobré zážitky s tím byly spojeny, ty, které bych si nenaplánoval, které bych si nevybral, a v rámci toho karambolu mých chtění jsem párkrát krásně civěl. Jen tak. Leccos se dá dělat i jednou rukou, ale nejsem blb a pojal jsem to jako příležitost si dobře pocivět.

Civění není jen tak. Když člověk jen tak civí, ví, že je pasivním, ani ho nenapadne reagovat. Aby ho ani nenapadlo reagovat na dění, musí přestat mít účast na dění, respektive jeho účast je omezena na civění. Civění je v jistém smyslu také aktivní účast na dění, ale taková, ve které do dění nezasahujeme, a to ani tak, abychom se ho nějak zmocňovali. Abychom jakkoli chtěli. A já chválím civění, neboť nám umožňuje nejlepší vhled do dění, a ukazuje nám, že naše ambice jsou vcelku k pouštění. Když Adam civěl, nemohl dělat nic jiného. Bůh mu neříkal „když budeš mít volnou chvíli, modli se“. Nechal ho v Ráji, dal mu Evu, ale žena také není program na 24 hodin. Adam civěl. Snad právě proto, že mu to bylo dlouhé, byl ochoten kývnout Evě na jablko. Nebo snad

jí chtěl udělat radost a vrátit se pak ke svému civění? To se asi nedozvíme, nedozvíme se, jestli se Adamovi civění zajídalo, a nebo naopak, jestli jablkem zajedl civění. Ale ať tak či tak, něco rajského na civění je. Civění není nuda. Vyžaduje zaměření na svět, který se děje, pokud možno na rajský svět, tedy na svět, který se alespoň v mezích světa po pádu děje tak, jak se má dít.

Chválím civění, které vytváří v naší duši zvláštní amalgám, destilát, vzniká tu cosi čistého, vzácného. Civění není bloumání myšlenek sem a tam. Civění je ztišení v otevřenosti viděnému. Svět je tak, že se děje a já (civící) jsem svědkem a tedy i účastníkem tohoto dění, aniž bych přestal být sám sebou. Civění samo o sobě je chválou, píšu-li o civění, píšu chválu civění. Civění není třeba odůvodňovat, psát nějaké obrany ne-cílevědomě stráveného času. Kdo civí, chválí stvoření.

Někdo se nedobral civění, a jen lelkuje, nudí se. Je to proto, že je uzavřen do svých ambic, je pořád potenciálně aktivní, ale nic ho nedokáže k aktivitě vybudit. To je nezáviděníhodné, a přiznávám, i mně se to někdy přihodí. Nemám sil na civění, nedokážu se ztišit tak, abych byl civění hoden, abych byl schopen civět. A někdy naopak, zvnějšku se může jevit, že civím, ale ve skutečnosti jsem aktivní, jsem londonovským tulákem po hvězdách. Nejsm tady.

Civět znamená přijmout, že jsem tady, nenechat se vyrušovat zvuky, slovy, hudbou, je to těžké. Dobře se civí v tichu, tím se dá začít. Ale není to buddhistické vzdání se sebe, naopak. Jsem to já, kdo civí, a jsem tom já, kdo civěním chválí a chválí civění.

Chválím, protože necivím, píšu. Civění je kořením aktivit člověka, dává jim pozadí. Když civím, čekám na to pravé, co se má stát předmětem mého zájmu, mých aktivit.

Divan lepší lenošky.

Není nad to být na divanu a dívat se, civět. Lenošení je proti tomu fádní.

Jenom tak koukám, odkud koukám a nechám to, nejlepší je se tomu poddat.

Kdo civí, používá zrak nejlépe jak může.

Moc se tomu nechce, než se to stane, tak to přestane. Kdo ví, jestli to není zbytečný.
Nic se neztrácí a nic nezůstává. A přesto se něco děje a co se stalo, nemůže se odestát.

Nemá to řešení. To se mi móóóc líbí, nejlepší cesta k naději.

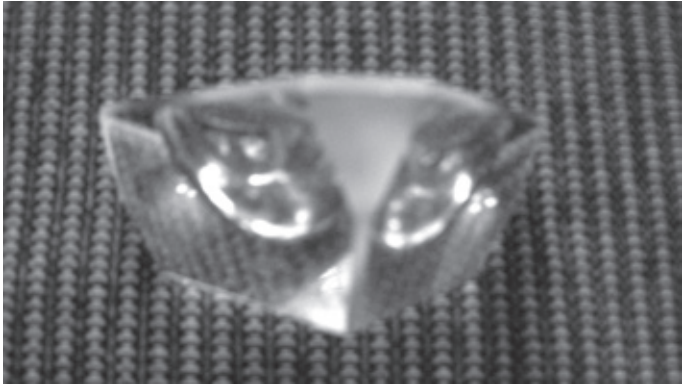
Jistota nejistoty. Vím, že mám přejít kladinu. Ale nevím, jestli bude ležet na zemi
a nebo viset nad propastí.

Úvod chystané knihy „Josef Štogr jinoch“

Je to zvláštní. To jsem věděl ještě dřív, než jsem mentálně zvládl porozumění celku. Dalo se s tím začít, samo o sobě to stačilo, abych si vůči celkům navždy uchoval stín nedůvěry. Je to zvláštní. Po tomto úvodu nikomu nemůže připadat divné, že jsem se našel jako jinoch. Zvláštní. Zvláštní je hodné pozornosti, zájmu, a přitom zvláštní je něco zcela jiného než to, co je divné. Pokud víme, co je po-div, divíme se divnému. Ale zvláštnímu se nedivíme, zvláštní je pozoruhodné, nějak se nás týká. Zvláštní stojí zvlášť, odděleno a není důvod se ptát od čeho, má svůj tajemný smysl ukryt v sobě. Na zvláštním je zvláštní právě to, že to není divné, že se nás to týká tak a ne jinak, je to vyzývavě samo sebou, nenahraditelně a nezaměnitelně to před námi stojí, vystačí si to se svojí zvláštností. Nějaký namyšlený šalamoun vymyslel, že zvláštní je protikladem obecného, zřejmě to zaslechl v obecné škole. Říkal, že prý se zvláštním si nevystačíme, kdy bychom se samým zvláštním měli čas na odpočinek, na prázdniny? Slovo obecné mě ale nezajímá, je příliš obecné a dá se za něj schovat cokoli, co je „něčím“ ale přiřkne se to všem, jako třeba obecný zájem.. Ale vím také, že o tom, co je zvláštní, jsem věděl dřív, než se mi v základní škole snažili vnutit konformní výklad toho, jaké odpovědi jsou očekávané, totiž „obecné“, tedy tak nějak „zobecnělé“, potom „ještě obecnější“ až „všeobecné“.

Tato útlá knížečka je o tom, co je zvláštní v očích jinocha a to tak, že ho to provází při jeho krocích jinam; týká se to jeho samého a on ví, že se s touto zvláštností nelze jen tak vypořádat, nějak ji odsunout, zrelativizovat jí sumou všech ne-zvláštních věcí. Ke zvláštnímu již se v této knize víceméně nevrátím, zvláštní není pouze jinošskou věcí. Zvláštní zde jen uvádí svět jinocha a je na čtenáři, jestli tuto knihu přijme jako podivnost mezi jinými podivnostmi, a nebo vezme zvláštnost a jinošství vážně, nalezne svůj vlastní přístup ke zvláštnosti, kterou nelze na nic jiného převést.

Dnes už to nejde po staru, po staru se žít nedá! Ne tak, jak se ti zachce, ale tak, jak se ti zlíbí!

Bojím se lidí, kteří neznají budoucnost, kteří si myslí, že pokud zemřou, už nebude nic. Trochu chtějí, aby nebylo nic, a tak tvarují svět do podoby své smrti. Jsme svědky a zároveň zajatci nejvypjatějšího globálního pokušení, jaké si lze představit.

Obrazy bez rizika je něco jako „rozkoš bez rizika“
/části z přednášky/

Výtvarné umění je již od svého počátku „na rozcestí“, je to jeho bytostná situace. Každé zobrazení se vztahuje jednak k vizualitě a jednak k dění a významu, jaký dění přisuzujeme. Nic jako „neutrální vizualita“ není a nikdy nebylo člověku k dispozici, a představy, že něco jako vizuální neutralitu „přináší“ fotografie, vyvrátili právě teoretikové fotografie. Vidění je výkon. Vizualita „an sich“ je stejně tak nepřístupná myšlení, jako jakákoli jiná „věc o sobě“. Obraz jako výsledek vidění je výkon, spočívající v práci s viděným, lépe snad „v obcování s viděným“.

V animistických společnostech, ve kterých se nerozlišuje mezi kulturou a kultem, má každý obraz primárně magickou roli. JE tím, co předvádí, tím, co rozpoznáváme. Význam slova „je“ je v takovém společenství ve vztahu ke skutečnému „úplný“ a bezešvý. Tak my nemyslíme, ale to neznamená, že je to myšlení „mylné“. Jen je jiné, má řadu nevýhod, ale my můžeme ocenit některé jeho výhody. Obraz, socha se podílí na identitě věci samé, na skutečnosti věci neoddělitelné od dění, nevytržené z dění. Pro člena animistického společenství figurka člověka nebo zvířete v jedné z těchto

rovin „je“ stejně tak skutečně, jako v jiné rovině „je“ člověk nebo zvíře, které bylo pro tuto skutečnou součást světa vzorem, podkladem. Ať už nám to připadá jakkoli nepochopitelné, figurka a její vzor se podílí na jedné (stejně) identitě.

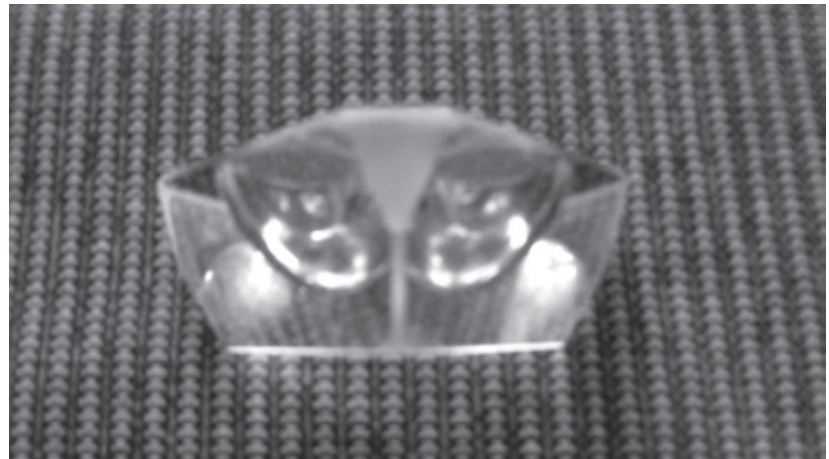
Nepřímo bychom mohli říci, že v případě magického zobrazení stojíme před jednotou (později uvolněného) pojmu v jeho obecnosti a zároveň jména v jeho individualitě. Jinými slovy stojíme v situaci, která ještě nenastolila problém obecnin. A je to ve vztahu ke skutečnosti obohacující.

Nikdo z moderních interpretů obrazů nebyl schopen uspokojivě vysvětlit, v čem spočívá „podoba“ dvou rozdílných věcí, jak a čím je „nesen“ onen vizuální vztah mezi jedním (nějakým) a odlišným, jiným (pouze symbolizujícím ono prvé). Zjevně se tu dotýkáme čehosi tajemného a úsilí moderních interpretů symbolů směřovalo k odpovědi na otázku, se kterou si animisté hlavu nelámou: jak se k sobě vztahuje ono „je“ vzoru a „je“ symbolu? A hlavně, jaký je mezi nimi rozdíl?

Symbolem lze v rámci porozumění světu dosáhnout dál, než přímým ukázáním a než racionálním popisem. Imaginace na rozdíl od magie nesměřuje k budoucím cílům prostřednictvím sil, které je třeba si naklánět; jde „jen“ o specifické otevření se tomu, co přichází. Otevření se jednotě, výzvě. Imaginaci můžeme v úzkém slova smyslu

rozumět jako schopnosti vytvořit „si“ vlastní kreativitou „před očima“ model, vzor, který nelze ve světě nalézt, vytvořit cosi „nového“. Ano – imaginace otevírá to, co je Nové, ale nové tak, že to přichází a my nikdy nevíme, do jaké míry se nás to zmocňuje a do jaké míry jsme my sami těmi, kdo budoucnost v tradičním slova smyslu „vyvolává“ do uskutečnění. V širším pohledu nám imaginace rozbíjí naše ustálené představy o průběhu času a příčině a následku, protože je řadou vzájemně provázaných setkání a konstatování, u kterých se o časově-následném vztahu nedá smysluplně mluvit. Imaginace umožňuje, abychom vnímali věc samu tak, že navíc pomíjíme místo, odkud je zřena.

Stojíme-li před obrazem, může to být dobrodružství, pokud si připustíme, že nejsme nijak zabezpečeni před tím, co nastává.

Chci toho mít čím dál víc,
Chci toho mít čím dál víc,
Chci toho mít čím dál víc, já vím
/zpívá se na nápěv „jednou budu dál“/:

Zapomněl jsem, že vím. Víím, že jsem zapomněl. A s tím si vystačím celý život. A jsou i vonačejší kousky. Vystoupíš na pevnou zem a vidíš: teprv teď se to s tebou houpe. Kdybych nevěděl, že se mi to motá, myslel bych si, že se mi to nemotá. Když si myslím, že se mi to nemotá, znamená to, že se mi to motá nebo nemotá.

Když to chceš nevědět, musíš to zapomenout, nebo si to alespoň nepamatovat.

Jsem dešťový voyer, dívám se z okna, jak bych mohl zmoknout
Zajímá tě déšť?

Co se rozumí samo sebou, to se nepíše.

Mnohokrát jsem se zamýšlel, nad čím že to Viktor vlastně zvítězil, snad blbostí vlastní nad blbostí cizí, přemýšlím o tom vždy, když pohlédnu na Cézannovu St. Victoire, horu vítězství, která nám v reprodukci visí na zdi. A proto mohu jen reprodukovat: neustále si chválit, jak jsem si to dobře zařídil – to je to nejlepší, co může člověk udělat, aby mu to nevěřili. Zkousím to, a – světe div se – nikdo mi to nevěří a nikdo mi to nezávidí! Jak osvěživá a chvályhodná pozice!

Z papírků po kapsách

Škoda že nejsme venku. Zatím jsme v tom.
Ke každému „Venku“ vedou nějaké dveře.

Vstávám nad ránem a doufám, že se mi rozsvítí.

Neříkej to, neříkej; mlč a zapiš to.

Ty sis přidal? Já měl dost, než jsem začal.

Já jsem chtěl, a už nechci, jak říkají Rusové, protože čepice je zpětné zrcadlo myšlenek.

Jak já jsem si to odříkal!

Kdyby bylo na mně, kam jsem to mohl dotáhnout!

V kamnech praská a vyhasnou. Smutný příběh, jako ostatně všechny.

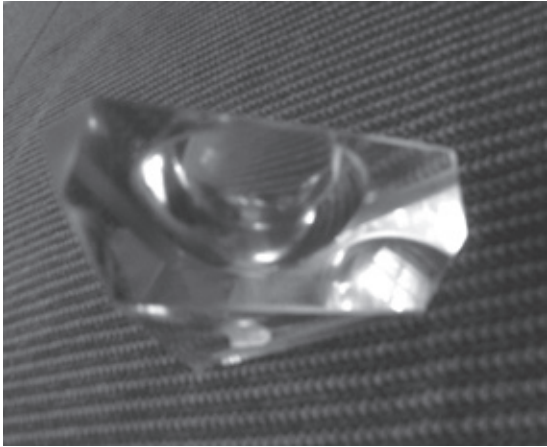
Faráři pijou dnešní víno.

„Jinochu, jinochu, zanech svých vrtochů!“

napsal mi kamarád Žisten. A hned jsem mu odpověděl:

Sám seš Vrtoch, ... náhodou jsi mě přivedl na bezva nápad (!), knížku, bude o kamarádovi Vrtochovi

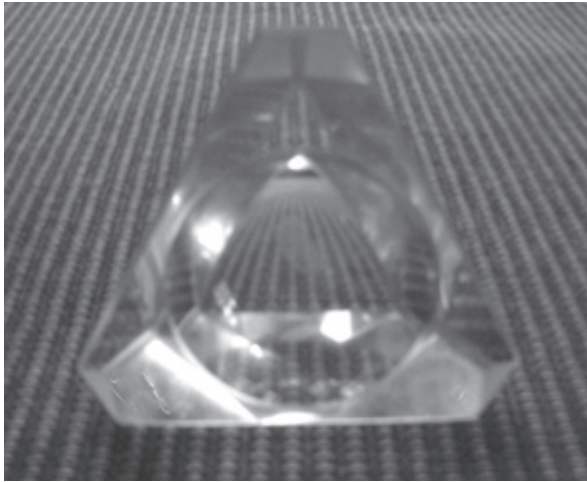
Všechno živé
Raduje se
A je vrtošivé

Různé cesty k cíli a různé cesty, které mohou být cíli

Kdysi jsem si představoval, že stačí jednoduché kantovské „nečiň, co nechceš, aby druzí činili tobě“. Ale jak jsem rozum bral, zjišťoval jsem, že je to složitější. Je to jen jedenácté přikázání rozumu a neposkytuje vedení, pomoc přitom, když se chci vyznat v jednání druhých. Sám zpravidla pozvanému vegetariánovi nenabídnu maso, které mám rád, jedna z možností je, že si dám oříšky, sýr, koneckonců nemusím vždy maso – na tu společnou chvíli se stanu vegetariánem, nic mě to nestojí. Mohu se snažit vnímat, co má a nemá rád, a přizpůsobím se tomu. Ale mohu jít jinou cestou, hledat přijatelný mix našich zájmů a preferencí. Při společné večeři si nebudu dávat vegetariánskou stravu, ale nemusím mít na talíři buček, chvějící se rozpečeným tukem. Ale znám lidi, kteří právě takto manifestují svoji svobodu – jestli se mnou chceš jíst, tak respektuj, že mi tuk stéká po vousech, ostatně je to v Písmu, jak chermónská rosa, co kane na vous, na vous Áronovi... To je drsnější cesta, postavená na kontrastu. Dám ti, co chceš, ale budu demonstrativně a nebo i jen ignorantsky dělat to, co preferuji já.

Ale existují ještě jiné cesty, typické cesty, které mohou být cíli. Jsem na návštěvě a za zdí mi hučí dvě pračky, což vytváří minimalistickou skladbu skoro jako od Cage. Je docela dobře možné, že hospodyně vůbec nemyslela, prostě prádlo se neshromáždilo, a tak v deset hodin večer, než šla spát na druhý konec bytu, nacpala a zapla obě pračky za mojí zdí. Buď jí ani nenapadne, a nebo nezajímá, že by se důsledek jejího jednání mohl někoho týkat. Ale mohu vyloučit, že mi dala jasně najevo, co si myslí o mé návštěvě? Popravdě, jakmile budu chtít spát, celkem jistě usnu jako špalek, ale teď oba stroje se zájmem poslouchám, jeden je vytrvale pravidelný, druhý spíše improvizuje, je samý brejk. Jo, už tomu rozumím, v tomhle smyslu i cesta může být cíl.

Úvod ke knize Viděné, zobrazené a Obrazy (původní nezkrácený text)

Svět se děje a my leccos z tohoto dění vidíme, zobrazujeme si to. Ale dá se začít i jinak: Žijeme a k tomu neoddělitelně patří, že vidíme leccos z toho, co se děje, a vnímáme obrazy, zastavují, zachycují něco z toho, co jsme viděli nebo mohli vidět. Ale věnujeme tomu, co vidíme a zobrazujeme dostatečnou pozornost? Neuniká něm až příliš velká část dění světa jen proto, že sice máme otevřené oči, ale nevidíme, že máme uši, které nejdou zavřít, ale neposloucháme?

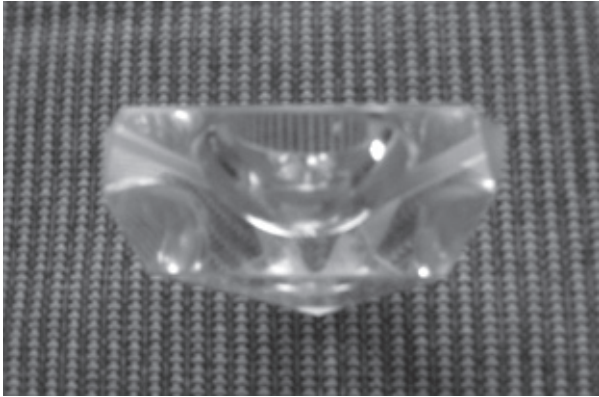
Svět se děje a nás se to týká. Mnoho lidí si ale svoji pohodlnost a zbabělost omlouvá tím, že svět funguje a člověk v něm – a věci se dějí tak, že se odehrávají podle scénáře, který píšou jiní. Tato kniha je napsána ze zcela opačného východiska: svět se děje a není lhostejné, jak se k němu postavíme, není lhostejné, na co zaměříme svoji pozornost, co budeme sledovat svým zrakem. Není lhostejné, jak o tom, co vidíme (a co jsme viděli a uviděli), budeme přemýšlet a znovu si to před svůj vnitřní zrak přivolávat, aby nám neuniklo to, co je důležité.

Dnes ráno jsem se zaposlouchal do ptačího zpěvu a jako když uvidíš houbu: tam, kde nebylo nic, jsem v něm uslyšel slavíka! Zaposlouchal jsem se – opravdu neopakuje svoje trylky, zpívá s vysoko zdviženým hrdlem a jen tak se nenechá vyrušit. Ale raději jsem nešel ven vysypat popel a díval se otevřeným oknem. Seděl na poslední větvičce ořechu. Malý nenápadný fóglik, sám, v pět hodin ráno. To vše se stalo součástí světa. Slyšel jsem a viděl jsem, protože jsem naslouchal a díval se. Mohl jsem těch několik pravidelných ranních úkonů udělat zcela bezmyšlenkovitě, a neviděl bych a neslyšel nic. Na vidění a slyšení musí být člověk připraven, a jde o jeho výkon, postoj ke světu, který se děje. O tom je tato kniha a o tom, že za nejdůležitějšími našimi životními

rozhodnutími jsou často zážitky, ve kterých se nám něco ukáže: náš svět je světem vizuality, o které mluvíme, a hlasu, který jsme zaslechli. Je také světem hudby, do které jsme se zaposlouchali a ke které jsme se tu a tam přidali, ale to už v téhle knize není, i tak je založena zešíroka, je v jistém smyslu deníkem. Jak svět vidím a jak jsem ho postupně objevoval, co jsem se dozvídal a co jsem usoudil z toho, co jsem uviděl.

Je možné popsat to civilně; jestliže Slovník samozřejmých slov by se dal nazvat „Tak pravil Štogr“ (jak ho nazval přítel Š.K.), tak zde se nabízí pokračování: „... a takto to vidí“. Ale je možné to popsat i dramaticky: ďábel na sebe bere šaty samozřejmosti. V nich, nepoznán, vstupuje do příbytků svých nic netušících obětí. „Svatý archanděli Michaeli, pomáhej nám v zápasu s nepřítelem, který je neviditelný a jehož spáry nenechávají stopy – jen se zarývají do světa a tím nám překrývají to, co bychom měli vidět, vědět, slyšet. Braň nás před tím, který nás svádí k nepozornosti, který nás nepozorovaně zahlušuje a oslepuje.“...

Informace - úryvek

I když mne vlastně může zajímat cokoli ze světa, význam má pro mne jen to, co mne skutečně zajímá a nebo co mne zaujme. Zajímá mne znamená, že jde o můj zájem, a zaujme mne znamená, že ač nemám zájem něco ve mně zájem vzbudí, jako by se odtemnilo okno a můj zájem se otevře i pro to, co jsem dosud ani netušil, že by předmětem zájmu být mohlo. Pokud mi někdo vnucuje informace, jako např. dříve pravidelné rozhlasové relace o stavu vody na českých tocích, může se stát, že si sice nebudu pamatovat žádnou z těchto informací (žádné z čísel, které jsem slyšel), ale budu vědět, že jde o sledovanou proměnnou, která má jistě nějaký hospodářský a logistický význam, když s tím naplňují ranní relaci den co den. Pamatuji si, že jedno z měřících míst bylo „Ohřelouny“ a Ohřeloun se pro mne stal jménem, zaklínadlem. Pamatuji si znělku rozhlasové relace Meteor a nebo Houpačka, ačkoli z hlediska informace je to zcela irelevantní, pamatuji si ji tak, že jsem ji sotva schopen zapískat, neumím ji zapsat do not, ale poznal bych ji a poznal bych, pokud by to nebyla ona.

Je to s těmi informacemi nějak složité. Informace, kdo složil znělku Meteoru, je pro mne bezcenná, a tato znělka sama o sobě, její znalost, je také zdánlivě bezcenná, ale je součástí mého života natolik, že si ji pamatuji i po mnoha desetiletích – tvoří jeden z pilířů, od kterého se odvíjejí jiné, dílčí vzpomínky na tu dobu, stejně tak jako znělka „Radia Laxmbek“ (nikdy jsem nevěděl, jak se to píše, vždy jsem to pouze slyšel).

Pamatuji si řadu „věcí“, zážitků, které jsou pro mne jakýmsi existenčními konstantami – „stav vody na českých tocích dnes v sedm hodin ráno“, Kongo Brazzaville, rjůkjůkjůšůšikokuhonšů atd. To vše je celkem náhodná směsice slov, o kterých by někdo mohl tvrdit, že jsou to informace, ale pro mne to informace nejsou. Jsou to reálie světa, které jsou pro mne spojené s mými konkrétními individuálními zážitky.

Abychom se ale mohli dostat dál a ukázali si smysl (i nesmysl) informací, je třeba nejdřív nějak smysluplně sestavit celek ze slov, která tvoří název tohoto článku: Informace, vědomost, zájem, paměť. Od žádného z nich se nedá začít tak, aby se nabalovala další – jedná-li a zařazuji informace, už vždy musím mít paměť. Aby pro mne informace měla smysl, musím o ní mít zájem nebo ona sama musí můj zájem vzbudit a to nejde bez pozadí vědomostí. Kamenem úrazu je tedy „kde jsem se tu vzal“, a to, kde jsem se tu vzal tak, že jsem vybaven pamětí, vědomostmi a zájmem, mimo jiné zájmem o informace.

Královno severu

(zkrácený zápis z obřadu)

Mistr deklamuje:

Královno severu prosím o led a sních
vlož krystal jiskřivý do srdcí prohnílych

O mráz teď prosím, vaše blahorodí,
kýl ledem sevřený té kdysi pyšné lodi
ať chladem pukají jak proutí pevné kosti
ať srdce nerozliší bolest od radosti

Královno severu prosím o led a sních
vlož krystal jiskřivý do srdcí prohnílych

Královno slunce, jara vysněného
svou radost vlij do srdce znovu zrozeného

Mistr se uklání a každý příchozí dostává do ruky ledový krystal.
Voda kape, hosté si led přehazují v rukách jako horký brambor.

Pohoštění z termosek: zmrzlé třešně, švestky, vajíčka. Požitelné jsou jen třešně,
ostatní provází zápas, u vajec předem prohraný.

Uvařený obřadní čaj je chlazen ledem, dokud obřadní miska není naplněna kromě
čaje i cinkáním ledových kostek.

„Poutníci, přijměte varování, nevyhneme se globálnímu ochlazení srdcí!“